

A reformáció emlékünnepe.

A magyarországi protestáns egyházak hiveit az 1517. évi október 31-ikének emlékére rendezett ünnepség évek óta össze hozza a Redout nagytermébe. A nekünk beküldött meghívóból örömmel látjuk, hogy a három protestáns egyház reprezentáns egyesülete: a Bethlen Gábor Szövetség, a Luther Szövetség és a Dávid Ferenc Egylet karöltve dolgoznak. Ez jól esik a mi erdélyi lelkünknek. Ez a szellem: az erdélyi lélek munkája. Gyümölcse: a felekezeti béke. Áldása az ország nyugalma. Jól esik látnunk a három protestáns egyház együttes szereplését. Egyházunk részéről a mult évben dr. Mikó Ferenc ig. miniszteri osztályfőnök és az idén dr. Tóth György kúriai bíró alia mondtak záróbeszédet. Dr. Tóth György ezeket mondta:

„Az emberi társadalom fejlődésének átfogó, egyetemes szemlélete és tudományos megvizsgálása napról-napra meggyőzőbben állítja elénk azt a nagy összefüggést, azt a mély egymásba fonódottságot, amely az ember fizikai életében és lelkivilágában ható tényezőként működik s az emberi közösségeket formálja, alakítja.

A nagy, széles embertömegek a titokzatos erők hatása alatt keletkezett különböző, egymásra következő s évezredes nomád életet élő nagy kultúrák keretében törnek az Isteneszménybe kapcsolódó emberi tökéletesség felé.

A keleti (egyiptomi, assyr babiloni, semi, helén, latin,) nagy kultúrák után a geográfiailag széttagolt és különböző fajok által lakott Nyugateurópa népessége az egységes keresztény kultúra keretében éli ki emberi és történelmi elhivatását. Ez a kultúra önmagában is külön érzékelhető, de azért az egyetemes fejlődéssel összefüggő, világtörténelmi folyamat. Ez a nagy kultúr egység ép oly kultúr-részletszépségeket tár elénk, mint az egyazon terület vegetációjának, virágzó pompájának harmonikus szépsége.

A reformációt megelőző renaissance történelmének keresztmetszete ma már kétségtelenné teszi, hogy az erkölcsi világrendben nyugvó egyetemes társadalmi fejlődés keresztény lelkiességét a keleti egyház elszakadása (1054—1453) után a művésze-

tekben ragyogó, pompázó, de a hitéletet közömbösítő renaissance bomlasztotta meg s nem mi protestánsok.

Az egységes keresztény kultúrát, mint a különböző történelmi ható-erők eredményét, a reformáció korszakában a többi tényezők mellett a hitélet színezi s a korszak lelkiségét a hitélet megújítása és bensőséges átélése érzékelteti.

A reformáció nem elszakadás a kereszténység lelki világától, hanem a krisztusi kereszténység megvalósítására való törekvés a hitélet és erkölcs megjobbitása által.

A reformáció ugyanannak a mennyei magasságból reánk áradó Isten-hitnek a megnyilvánulása, amely a nyugateurópai kultúra sokrétű s a fejlettséghez simuló variációkban jelentkező lelkiséget adja.

Az Istenhit fénylő sugárkévéjének lényegén mit sem változtat az, ha a mi lelkünk szenvedélytől mentes, harmatcsepp tisztaságú prizmáján átszűrte Istenhitnek a lutheri, kálvini, dávidferenci, vagy bármely más árnyalatát találjuk jóra vezérlőnek: csak érzésben, gondolatban és cselekedetben kövessük a Krisztust.

A nyugateurópai kultúrának a mai érzetünk és látásunk szerint hordozója mindenki, aki lelkierőjét, gazdagságát és munkásságát e kultúrára áldozza. És részese mindenki, aki e kultúra áldásait lélekben élvezni és becsülni tudja.

A történelmi megmásíthatatlan tényezők előtt az élet tanító mestere: a história is zászlót hajt. Megállapította, hogy az erdélyi ember már ezelőtt negyedfélszáz évvel a tordai 1568. évi országgyűlés világtörténelmi jelentőségű deklarációja után kénytelen volt lemondani saját vallásának kizárólagos érvényesítéséről és ez gyakorlatilag előfutárja lett a felekezetek békés és egyenjogú együttélésének.

A reformáció emlékének e megszentelt ünnepén, ma amidőn nemzetközi békék és országos törvények sorozata biztosítják, hogy mindenki szabadon vallhat bármely hitet, sőt a bevett és elismert felekezetek körén kívül is egyenjogú polgárként élhet, szerethet, ha a nagy ünnepek vezető férfiainak keresztényi türelmet és krisztusi szeretetet hirdető üzenetei eljutnának e sorsverte ország legegyszerűbb polgáráig is. Szerethet, ha az irányító tényezők és az ország összes vezérférfiai tettek által vinnék be a köztudatba, hogy a magyar sorsközösség szempontjából az egyéni érték, az egyéni érdem a legsúlyosabb döntő tényező.

Ez az állásfoglalásunk áll a szellemi és fizikai munkásokra egyaránt.

Viszont a nyugateurópai kulturaközösségben élő összes hazai felekezetek történelmi súlyú hivatásukat akkor töltik be, ha a magyar sorsközösség jegyében minden féltékenykedés nélkül végzik el a nagyközönséggel szemben elodázhatatlan felvilágosító,

tanító munkájukat, mert a jövőben azé a hatalom, aki a széles néprétegek lelkiéletét hatalmi szó nélkül uralni és irányítani képes.

Az egyházak, mint a személyi és vagyoni biztonságot élvező mai polgári társadalom történelmi szervei, meg kell, hogy győzzék a nagy tömeget, hogy a tiszta materialista világfelfogással szemben a haladás lelkitényezői a nagy tömegek életéből ki nem kapcsolhatók.

Jól tudjuk és látjuk, hogy a társadalmi fejlődés során a kultúra tényezői közül ma, a vallási és politikai szabadság küzdelmei után, a gazdasági erők kerültek előtérbe s ezért ez adja a kor szellemét, de a hitélet, a haladás e mindenütt érvényesülő tényezője: a lélek munkája nélkül minden kultúra összeomlik s a támadókat is maga alá temeti.

Mi, protestánsok, hűségesen kitartunk amellett, ami jó. Ami rossz, az ellen állhatatosan küzdünk. Ez a protestáns életfelfogás tartalma: az igazságkeresés. Az igaz ember jó ember.

Mi, protestánsok, a korszerű egyetemes emberi gondolatok, eszmék előtt nem zárkózunk el, sőt azok megvalósításán fáradozunk, mert zászlónk a haladás jelszava: semper reformari debet.

Keresztény testvéreim! Mi a magunk részéről a nagy idők emlékének szentelt ez ünnepen erősítsük meg magunkban azt a protestáns gondolatot, hogy a dicső elődök példáját követve, gyermekeinket minél tökéletesebb személyiséggé, az *Ur szive* szerinti emberekké neveljük, mert az élet küzdelmeiben csak így tudunk erőt szerezni az erővel szemben: a mélyebb hit, a nagyobb tudás, sziklaszilárd erkölcsi érték s mindezek foglalata: az áldozatos krisztusi szeretet által.

Ne feledjük, hogy ez az egységes keresztény kultúr-társadalom csak addig áll, amíg nehéz időkben ebből támadnak alkalmas vezérek.

Mi bizunk abban, hogy a protestáns szellem mindig kitermeli azokat a vezéregyéniségeket, akik hivatva lesznek sokat szenvedett hazánkat a nemzet-történelmi hivatásának irányvonalában a békesség, boldog élet révébe vezetni.

Mi hisszük ezt, mert hiszünk a Jézus Krisztusban és az ő tanításainak igazságában. Amen."

Dr. Tóth György.

IRODALOM.

Mikó Imre: *Az erdélyi falu és a nemzetiségi kérdés.* Az Erdélyi Fialatok falufüzetei. 4 szám. Kolozsvár, 1932.

Elöttem van ez a könyv. Nézem a szerzője nevét. Erről a névről egyháztörténelmünk két katasztrófális korszakának eseményei jutnak eszembe. Ezek a mozzanatok a Bölöni Mikó-család azon tagjait hívják emlékezetembe, akik egyháztörténelmünk e súlyos korszakaiban felelős állásaikban súlyos terheket vittek s minden elismerésre méltó buzgósággal védtek egyházi és iskolai autonomiánkat. A fiatal szerző édes apjáról, aki idestova egy tizede áll kisebbségi jogainkért folytatott küzdelmeink első vonalában, mint feltűnés és hangoskodás nélkül, de hüen kitartó, lelkiismeretes közkatona, ne essék több szó. De nem tudom magamtól elútasítani azt a gondolatot, hogy ne hivatkozzam szépapjára. Mikó Lőrinc, mint kolozsvári jónevű ügyvéd kerül a közbizalom hívására az 1847-ben szervezett jogi tanszékre tanárnak. De a nemsokára bekövetkezett szabadságharc eseményei elszólították a tanári székről, melyre többé nem is került vissza, mert az abszolutizmus kormánya nem engedte meg felekezeti intézeteknek a jog tanítását. De vissza került az egyházi közigazgatás referensi szolgálatába. Abban a korszakban, mely a szabadságharc leverése után ránk következett s abban a küzdelemben, melyet az egyháznak iskoláiért az Organisations-Entwurf németesítő erőszakoskodásaival szemben folytatni kellett, Mikó emberül állta a helyét. Az volt ő, amit a német úgy fejez ki: *der rechte Mann am rechten Platz.* Ember a gáton!

S ime most az édesapa s a szépapa után előáll ez a fiatal-ember, aki alig rázta le magáról az iskola porát, de az egyetemét talán nem is, beáll az elődei által járt barázdába s folytatja elődei munkáját. Sorsszerű küldetése a családnak! Minden jel és